

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 46.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издави за време бављења позоришне друживе у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је-дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Х А М Л Е Т.

Трагедија у 5 чинова, од Виљема Шекспира с енглеског превео др. Лаза Костић.

(Наставак.)

Полоније.

Добро сврши то.

Мој господару, светла госпођо, разбират' шта је круна, дужност ли, што дан је дан, ноћ ноћ, а доба доб, то значи трошит' дан и ноћ и доб. Краткоћа кад је душа беседи, опширност јој тек накит, удови, у кратко сад. Ваш светли син је луд. Ја велим, луд; јер шта је лудило, већ ако није, кад је човек луд: Ал' то је друго.

Краљица.

На ствар, не кити.

Полоније.

Бога ми, госпо, ништа не китим. Да ј' луд, тако ј': што ј' тако, то је јад, а јад што ј' тако: и тај ерок је луд; нек иде, јер ја ништа не китим. Ми знамо луд је; сад још остаје пронаћи узрок на тај учинак, управо узрок на тај очинак, јер учинак ј' узроком очинак. Узмите:

Ја имам ћер; имам је, моја је; послушна ми по дужности јој, где, ев' ово даде. Одгонените.
— „Душе моје идолу, небеској, најдивотворенијој Офелји,“ —

То је рђава реченица, гадна реченица; „најдивотворенијој“ гадна је реченица; ал' сад ћете чути. — Ево:
„У њена врла, бела недра, ове,“ и т. д.

Краљица.

Је л' она то добила од Хамлета?

Полоније.

Добра госпо, стаи'те мало; ја ћу бити веран.

(Чита):

*Не веруј на небу звезди,
Не веруј да сунце сја,*

*Не веруј исмини, свесни,
Ал' веруј, љубим те ја.*

„О драга Офелијо! Ја не умем бројати стихова: нисам вешт мерити своје уздицаје; ал' да те врло љубим, о најврлија! веруј ми.

Збогом!

Твој на веки, најмилија госпођице, док је ова махина његова,

Хамлет.“

То послушна показа мени кћи, још његове је све ми навале, у које време, како све и где, исповед'ла.

Краљ.

Ал' како ј' она то

све примила?

Полоније.

Шта мислите, зар ја?

Краљ.

Та ви сте веран, поштен човек, да.

Полоније.

Паказат' рад. Ал' шта б'сте рекли ви, да ја, видив, где врела ниче страст (а видех, морам рећи, видех пре, но што ми рече кћи) шта бисте ви, ил' круна драга, ваша краљица, да начиних од себе кутију, да срце моје мукло ућутках, беспослен да сам љубав глед'о ту; Шта бисте ви? Не, боже сачувај, овако рекох госпођици ја:
„Кнез Хамлет, ћерко, он је краљевић, „а ти? то не сме бит'“: и рекох јој, да пред њим увек врата забрави, ни поруке, ни какве залоге. Ја рекох, она савет послуша; а он, одбијен, шта ћу дуљити, у тугу падне, па за тим у поет, неспавање га снађе: ослаби, виловат' стане, то му беше пут

у лудило, у коме бесни сад,
жалостећ' све нас.

Краљ.

То је, мислите л'?

Краљица.

Што не би? Сва је прилика.

Полоније.

Је л' икад било, ја бих радо знао,
да сам ја казао: „то је,“ јамачно,
а десило се друкче?

Краљ.

Не знам то.

Полоније.

Одавде скин'те то, је л' друкче то,
(Показује главу своју и плећа).

пронаћи ћу допусте л' прилике,
где ј' истина, ма се завукла чак
у среду среде.

Краљ.

Како даљи траг?

Полоније.

Ви знате, он се шета подуже
но овом трему.

Краљица.

Тако ради, да.

(Наставиће се.)

Српско народно позориште

(Свршетак.)

Није ми пужно доказивати колика се оскудица осећа, што наша позоришна дружина нема вазда у својој средини човека, који би се бавио економским делом управе, и који би, као не члан позоришне дружине, као непристрастан орган вршио дисциплинарни и морални надзор. У овом погледу осећа се велика празнина, јер ако се где налазе и дешавају разне и честе колизије, то их има у глумачком животу, и то не само између кулиса него их преносе и у живот, тако, да те ствари постану предмет расправљања у публици. А да је то неумесно, и по саму установу више пута од штетног утицаја — то ми није потребе доказивати. Те разне и честе колизије — што их ево најблажим именом крстим — ваља да се из зачетка њихова непристрасно и енергично изравнају и загладе. А у тој цели осећамо живу потребу једног човека, који би, непрекидно бавећи се у кругу дружине, располагао оним својствима, управо вештином, што је у свако доба кадра да на пут стане могућим зађевицама, које се ни из далека не дају оправдати и називати племенитим такмичењем него ниском злобом, која се више пута

у тако отвратном облику појављује, да не само што изазива опште негодовање, него уједно прогања оне млађе снаге са позорнице које тек што тамо ступише, или оне, што би намерни или намерне биле, да ступе на даске, што свет представљају са одушевљењем а ваља и даром.

Српски народ с ове стране Саве жртвовао је, а жртвоваће још и више на своје народно позориште, на храм своје миле народности, и он свагда са истинским одушевљењем дочекује те проповеднице народног језика и несништва, но уједно с правом захтева, да му још неразвијена приказивачка уметност напредује и усавршава се. Тај задатак треба да реши подмладак. Но са каквим уздањем идемо на сусрет будућности, ако немамо за то гаранције у садашности? Јер не смемо затворити очи испред оне истине, да је мален број оних, који се — осећајући у себи ону богодану искру, дар и вољу — посвећују позорници, а томе је један од најглавнијих узрока оно мало пре поменуто стање у унутрашњим одношајима глумачким. Ти одношаји — који су већ опште познати — кадри су да многе одврате са

тог поља, јер се не осећају довољно заштићени против извесних неповољности, а с друге стране пак што не могу имати наде, да ће им се способности моћи развијати и усавршивати, у оште, да ће имати прилике, да уче и напредују. Фали дакле темељан надзор и упутство и у том погледу.

Ово су у главном моменти, са којих ваља пресудити потребу реформе у погледу управе саме дружине, а да и не споменем оне друге мање и веће разлоге, а особито пак одношаје дружине у садањем склопу јој према месним одборима. И у том погледу увек зашће о нешто, јер се често догађа, да дружина или управитељ јој опонира месном одбору, па се отуд одмах изроде странке, а при томе пати сама ствар. Дакле и ту ваља регулисати.

Сада да споменем непотпуност представљачког особља. О томе би се дало потрошити много речи. Познат ми је најглавнији разлог — — — а то је економски. На жалост, управни одбор, нагоњен силом материјалног стања, редуцирао је број чланова, но премда се при томе казало, да то буде само привремено, „до бољих дана“, ипак држим, да се у тој мери редуковати не може и не сме. Резултат показује, да публика није задовољна. Тако је редуковање на штету самом напретку позоришне уметности, јер је сваки поједини сувише оптерећен, те с тога новости су на нашој позорници врло ретке. Али што је сада највећи недостатак, то је, што дружина нема извезбане певачице. Та се празнина сада највећма осећа, и тиме се много губи. Набављање бар једне добро школоване певачице био би најпречи задатак управног одбора. Не да се порећи, да комади с певањем највише привлаче публику, те по томе доносе добрим већа прихода позоришној каси. Док се и код нас не окрене на боље са песмом и музиком позоришном и дотле треба колико толико задовољити публику. Оно, што би се тиме позоришни буџет повисно, то би било надокнађено.

Наша је дружина с певањем најгоре прошла у Суботици. Била је то жива мука слушати их, изузимајући соло партије Марковићеве. Он располаже дивним гласом, али је у певању на позорници тек почетник. Особито пак тешко је певати на тако великој позорници, као што је наша, и пред таком публиком чији захтеви у том погледу стоје на високо. Наша је публика у томе управо размажена, јер се сваке зиме наслуша добрих певача и певачица. Одмах при почетку бављења у Суботици представљала се „Сеоска лола.“ Нагрне силна публика — наша и страна напуни дупком позориште. Дођоше, да чују српске песме, јер и страна публика врло радо чека таке згоде — та, мишљаху, са песме је Србин на гласу. Али, на жалост, певањем у споменутом комаду постигнут је потпун фијаско. Све је шло тако мизерно — да већ јадније не може бити. Ми пак црвенисмо, а то је мучно и за глумце и за публику. Тим неуспехом створена је у страној публици неповољна пресуда, и тако с комадима с певањем (нарочито недељним народним глумачима) које је до сад суботичка публика (без разлике) баш због певања најрадије гледала и сваке недеље напунила позориште — наше друштво није могло да успе. А то показује и материјални резултат. Да је дружина с певањем боље стајала, слободно смемо изрећи, да би сваке недеље бар сто форината више пало на каси.

*

При завршетку имам још да напоменем, да садању деобу прихода од кориснице налазимо за неправичну. Ако баш не може бити свима једнако, а оно нека је саразмер правичнији за млађе, т. ј. за оне најмлађе, који се морају таворити са оних јадних 25—30 форината месечно. То би бар била накнада, што не би долазила из буџета него од саме публике. Ваља ми још споменути, да је корисница у Суботици врло добро испала.

Познајући осведочено родољубље лич-

пости, што стоје на челу управе, уверен сам, да ће они сами зажелети да чују на-зоре публицине са свих страна, те да би тако, створив себи верну слику о захтевима пете, на основу отуд стеченог искуства кадри били порадити на томе, да пронађу

пућа и начина, како би се тај наш просветни завод не само одржао, него у сваком по-гледу унапредно. У то име: на посао, с уверењем, да не ће заостати ни потпора народна!

У Суботици на други дан Духова 1884.

Д—н П—ћ

Л И С Т И Ћ И.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (*Драга Серена*) 8 јула о. г. умрла је у Ати-ни Драга Серена, једна од најнеобичнијих и нај-даровитијих жена садашњости, позната као од-важан путник и као изврсна списатељка. Рође-на у Млечима, а удата у Лондону за једним тамошњим Талијаном, живећи срећно и задовољ-но, поче та умиљате спољашности, духовита, с ви-ше језика и до ситница упозната жена сакупљати у својим дворанама најодличнија друштва, док јој се, жеднећи за знањем, и то све не досади, те науми одати се на путовања, која заиста и посташе тако значајна и бескрајна. Прва побуда за то било јој је оно признање, које јој је пало у део као сарадници париских и лондонских ли-стова, а нарочито на часопису „Le tour du monde,“ који излази код Хашета у Паризу. Њој бе-ше мало писати о домаћим и блиским предме-тима, него се реши, да се крене путовати, те тако да нађе нових важнијих предмета за пос-матрање. Она одлучи 1874 да тога ради пропу-тује Шведску и Русију, па одатле да походи Мисир. И заиста се и крете на тај пут са много новаца и са најбољим писменим препорукама, сама пак није ни слутила, како ће и колико ће то путовање испасти. Из Штокхолма оде у Пе-троград, Кијев, Одесу, а одатле у Мисир, где врло пријатно проведе неколико месеца и опо-рави се у свему од тегоба, које је претрпела, путујући зими кроз Русију. Овде се предомисли, т. ј. одустане од намере, да се одавде врати преко Порт-Сајида у Енглеску, него се сврати у Палестину, походи Јерусалим, Бајрут и Ливан, где је била гошћа гувернера Русема наше, ње-нога земљака и старог пријатеља. То гошћење употреби и за то, да своје путописне прибелешке уреди и за штампу спреми, што и учини, по-славши их у Париз у облику путних писама, која буду одмах преведена не само на све јевроп-ске језике него и на турски и арапски. Из Је-русалима оде у Цариград и беше наумила да

се одавде врати кући; али кад јој тамо стадоше сваки дан хвалити лепоте Кавказа, она се на брзо реши, да те лепоте својим очима види, те тако оде и у Тифлис, одакле је цео Кавказ оби-шла. Са одушевљењем говори она о величан-ственим пределима и о патријархалним обичаји-ма становника, којима је била гошћа више месе-ца. Ни сам руско-турски рат, који у то време поче беснити, није био у стању отерати је из омиљене јој земље. Она узе похађати утврђења и болнице, али како ништа није могла ни виде-ти ни проћи, а да то и не забележи и на јав-ност изнесе, мораде на заповест владе оставити руско бојно поље и склонити се у Баку на Цр-номе Мору. Тамо се врло опасно разболи, и чим се мало опорави, навале лекари на њу, да оде из нездравог Бака у Техеран, где ће се опоравити. Она послуша лекаре и оде тамо по-сле врло мучна пућа. Шта је тамо доживела налази се у делу „Hommes et choses Perses,“ у ком су белешке о људима и обичајима у Персији. После шестогодишњег путовања врати се на пос-летку својима у Лондон и то преко Тифлиса, Варшаве, Беча, Рима и Париза. У Бечу буде именована чланом царско-краљевскога географско-га друштва; у Италији даде краљ Хумберто у њену част салити нарочито златну медаљу; кра-љевци шведски и грчки одликовали су је својим орденима, а у Паризу добије одличје „Officier de l'Academie.“ Своје путописе завршује речима: „Моје сестре увидеће из мојих путописа, колико сам радости на овим путовима доживела. Али ја им признајем овде, да је ипак највећа радост и срећа за мене моја кућа. То је право место за жену. Ви, жене, седите код куће, и ако вам се путује, читајте „mon voyage.“ У осталом из-гледа, да ипак тако много среће није нашла за овај мах код своје куће, јер се ипак на скоро кренула на пут, па је у туђини и умрла.

Издаје управа српског народног позоришта.